

ZOOM

ONDERZOEKERS AAN BELGISCHE UNIVERSITEITEN

GEDREVEN DOOR NIEUWSGIERIGHEID, GECONFRONTEERD MET TIJDSDRUK EN PARADOXEN

Hoe zien onderzoekers aan Belgische universiteiten hun rol in de samenleving? Wat drijft hen? Waarin voelen ze zich belemmerd? Welke factoren bepalen de kwaliteit van hun onderzoek? Hoe gaan ze om met ethiek, vragen rond diversiteit en gender, 'open access' en publiek engagement?

De Koning Boudewijnstichting hield een online enquête onder academische onderzoekers. **1720 onderzoekers uit alle Belgische universiteiten** namen deel aan de bevraging. Het is **de eerste grootschalige enquête in België**

die deze verschillende thema's onderzoekt bij academici.

Ze doen het niet voor het geld, een flashy carrière, de eer, faam en glorie, of een goed pensioen. Ze worden veeleer gedreven door nieuwsgierigheid, het verlangen om nieuwe kennis te produceren, of de wens om in te spelen op bestaande of toekomstige maatschappelijke behoeften. Maar toch ... in hun dagelijks werk is het niet gemakkelijk om te voldoen aan de verwachtingen die gesteld worden door de academische omgeving en door de samenleving.

IN EEN OOGOPSLAG

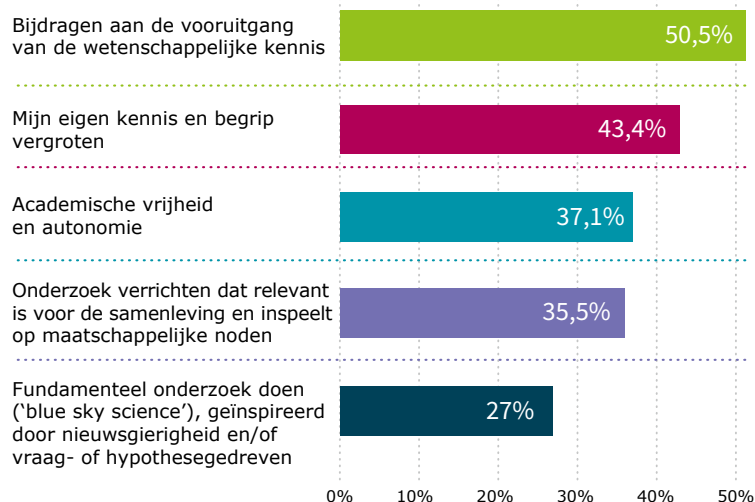
Onderzoekers aan Belgische universiteiten koesteren hun **autonomie en academische vrijheid** en willen deze absoluut behouden. Ze worstelen echter met tal van **dilemma's en paradoxen**:

- » Velen onder hen focussen op onderzoek dat relevant is voor de samenleving en inspeelt op maatschappelijke noden. Tegelijk moet 'blue sky science' of fundamenteel onderzoek echter ook voldoende aandacht en middelen krijgen.
- » Terwijl onderzoekers zich afgeremd voelen door de onderlinge competitie voor financiering, willen ze samenwerken met andere onderzoekers.
- » Graag zouden ze hun onderzoek openbaar maken via vrij toegankelijke tijdschriften ('open access') maar het is voor hun carrière en financiering belangrijk om te publiceren in tijdschriften met een hoge impact.

» Onderzoekers waarderen sterk de interactie met maatschappelijke stakeholders maar willen niet dat dit ten koste gaat van wetenschappelijke autonomie en integriteit.

» De optimale balans tussen hun academische taken - onderzoek, lesgeven en dienstverlening aan de samenleving - wordt lang niet door iedereen gevonden.

Wat drijft onderzoekers aan Belgische universiteiten?

(Elke onderzoeker mocht drie antwoorden aanduiden uit een lijst van 15.)

FEITEN EN ANALYSE

WIE BEANTWOORDE DE ENQUÊTE?

- » 1720 onderzoekers hebben de online vragenlijst ingevuld, of ongeveer 3,5% van alle onderzoekers werkzaam aan een Nederlandstalige universiteit en 6,5% aan een Franstalige universiteit.
- » Onder de respondenten is er een evenwicht tussen mannen en vrouwen (52,6% mannen, 47,4% vrouwen) en noord en zuid (54% is verbonden aan een Franstalige universiteit, 46% aan een Nederlandstalige).
- » Vier op de tien zijn sociale wetenschappers/menswetenschappers (36,7%). De anderen zijn evenredig verdeeld over de natuur- (18,7%), biomedische (22,2%), en technologische en toegepaste wetenschappen (inclusief bio-ingenieurs) (22,4%).
- » Bijna één op de twee is predoctoraal onderzoeker (45,4%), één op de vijf is postdoctoraal onderzoeker (19,1%), één op de drie behoort tot het korps van de 'gevestigde onderzoekers' (9,2% is 'lecturer/assistent professor'; 23,6% is 'associate professor of professor').

EIGEN KOERS VAREN

De begrippen autonomie en academische vrijheid vormen een rode draad doorheen de enquête, samen met de overtuiging dat wetenschappelijk onderzoek kwaliteitsvol, reproduceerbaar, objectief, integer en betrouwbaar moet zijn. Van de respondenten is **84,7% van mening dat wetenschappelijke kwaliteit het belangrijkste criterium moet zijn bij het evalueren en financieren van onderzoek.**

Voor meer dan de helft van de respondenten is autonomie heel belangrijk in hun dagelijkse realiteit: **'Ik beslis over mijn eigen onderzoek'** is voor **51,3%** hét topantwoord op de vraag wie of wat de keuze van hun onderzoek bepaalt. Dit wordt gevolgd door 'de universiteit, mijn faculteit, departement of supervisor' (27,9%), 'maatschappelijke uitdagingen' (7,6%) en 'publieke financiers van onderzoek in België' (6,2%).

KWALITEIT EN INTEGRITEIT ONDER DRUK

Academische vrijheid draagt bij tot de kwaliteit van het wetenschappelijk onderzoek, vindt 94%. Maar tegelijkertijd voelen onderzoekers zich gekneld tussen hun eigen doelstellingen en de belasting die ze ervaren vanuit de academische omgeving en de samenleving: **87,3% vreest dat de toenemende druk zal leiden tot 'compromissen op vlak van onderzoeksintegriteit en onderzoeksstandaarden'.**

Die belasting komt tot uiting in verschillende antwoorden:

- 54% houdt te weinig tijd over om aan onderzoek te doen;
- 39,7% vindt moeilijk de balans tussen de drie academische taken die hem of haar worden opgelegd:

lesgeven, onderzoek en dienstverlening aan de samenleving;

- 45,8% heeft moeite met de manier waarop onderzoeksvoorstellen voor financiering worden beoordeeld; 36,3% met de manier waarop ze zelf worden geëvalueerd;
- slechts 23,6% vindt dat de investeringen van de overheid in onderzoek voldoende zijn om een positieve impact te hebben op de kwaliteit van het onderzoek;
- 54,33% meent dat de competitie tussen onderzoekers een negatieve impact heeft op de kwaliteit van het onderzoek. Vooral vrouwelijke onderzoekers geven dit aan als een pijnpunt.

JONG MIDDENKADER IN DE PROBLEMEN

Vooraf de geledingen van postdoctorale onderzoekers en docenten - zeg maar het 'jonge middenkader' - ervaren de werkdruk als meest problematisch. **In het bijzonder de voortdurende zoektocht naar**

onderzoeksfinitiering en de lage succespercentages voor subsidieaanvragen (zelfs voor onderzoeksvoorstellen met een uitstekende beoordeling) worden als problematisch ervaren.

"De grootste uitdaging is de concurrentie voor beperkte financieringsbronnen en het daaruit volgende tijdsgebrek om nog diepgaand en zinvol aan onderzoek te kunnen doen."

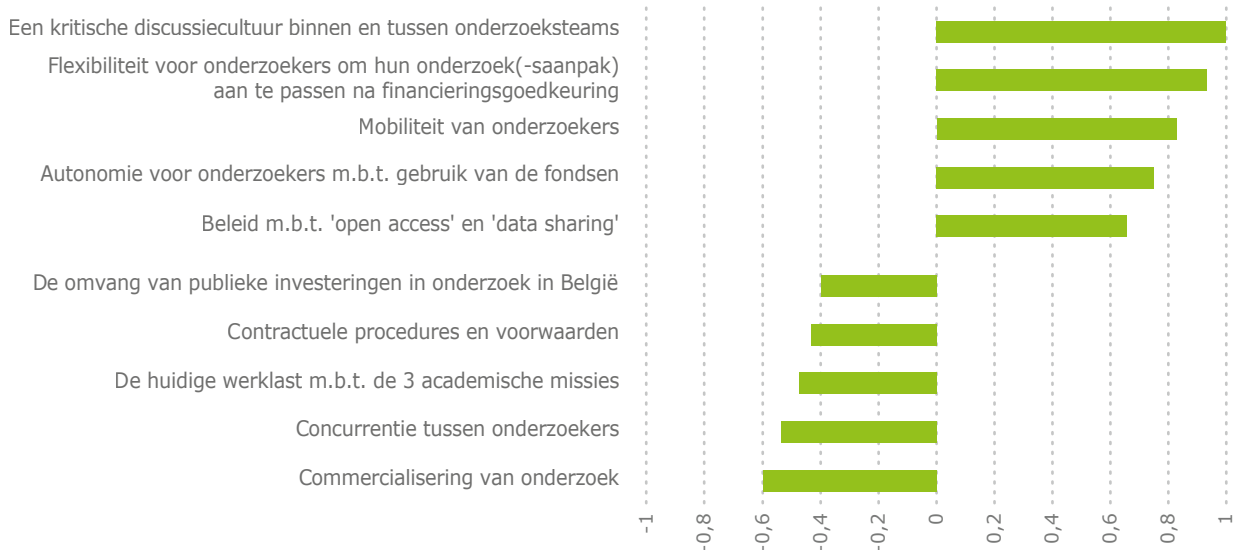
(Vrouwelijke postdoctoraal onderzoeker, sociale en menswetenschappen)

KRITISCH, INTERNATIONAAL EN SAMENWERKEND

Er zijn echter ook diverse externe factoren die de kwaliteit van het onderzoek positief beïnvloeden. Bijvoorbeeld de kritische discussiecultuur in en tussen onderzoeksgroepen, geeft 73,6% aan, of de (internationale) mobiliteit van onderzoekers (68,4%). Academische

onderzoekers waarderen bovendien hun contacten en samenwerking met deskundige en inspirerende collega's, en de kans om in een internationale omgeving te werken. Al zijn er te weinig incentives die multidisciplinair en collaboratief onderzoek stimuleren, meent 34,7%.

Factoren in de onderzoeksomgeving die bijdragen tot de kwaliteit van het onderzoek (van 'zeer positief' (+2) tot 'zeer negatief' (-2))

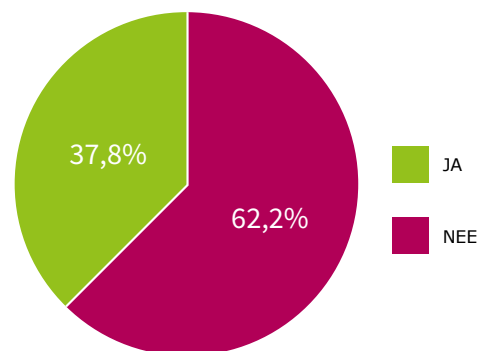
ONBEKEND KWALITEITSBELEID

De onderzoekers stellen ter discussie in hoeverre meer structurele maatregelen bijdragen tot de kwaliteit en de integriteit van het academisch onderzoek. Hoewel 62,2% van alle respondenten niet op de hoogte is van een integriteitsbeleid in hun eigen universiteit, zijn er significante verschillen tussen de individuele instellingen.

"Onderzoekers moeten de problemen en uitdagingen in de samenleving aanpakken. Ze moeten de vrijheid krijgen om elke oplossing te onderzoeken die zij de moeite waard achten."

(Mannelijke doctoraatstudent, technologische en toegepaste wetenschappen)

Weet u van het bestaan van een 'Research Integrity'-beleid of -commissie aan uw onderzoeksinstelling?

RESPONSIBLE RESEARCH AND INNOVATION

Sinds enkele jaren promoot de Europese Commissie een 'Responsible Research and Innovation' (RRI)-programma. RRI verwijst naar open access, betrekken van stakeholders, wetenschapscommunicatie, diversiteit en gender, ethiek. Enerzijds zegt 41% van de respondenten weinig vertrouwd te zijn met dit RRI-programma, 49% heeft er zelfs nog nooit van gehoord. Anderzijds vindt **een meerderheid (57,9%) dat de concepten van RRI wél relevant zijn voor hun eigen onderzoek:**

» **Inspelen op maatschappelijke noden** - 35% geeft aan dat onderzoek steeds moet gericht zijn op maatschappelijke noden en de perspectieven van stakeholders. 59% is het niet eens met die stelling. Bij vrouwen (44,1%) scoort relevant onderzoek voor de samenleving hoger dan bij mannen (27,6%).

» **Stakeholders** - Meer dan negen op de tien van de onderzoekers ziet wel degelijk het nut van contact met andere stakeholders. Deze contacten brengen nieuwe perspectieven binnen en zorgen voor een sterkere band tussen wetenschap en maatschappij. Wel zijn onderzoekers kieskeurig en selectief in welke stakeholders ze willen betrekken.

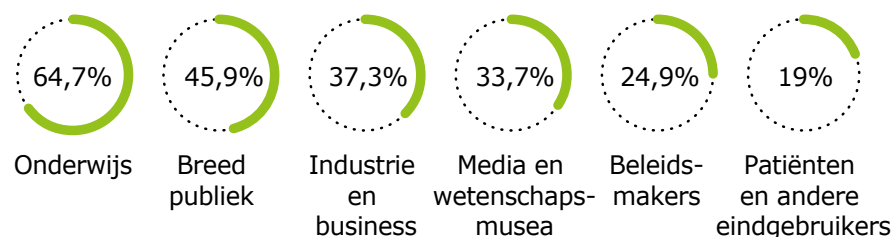
» **Open access** - Het principe van publiceren in vrij toegankelijke tijdschriften vindt veel bijval. Onderzoekers formuleren echter ernstige bedenkingen bij het huidige systeem van open access-tijdschriften. De kosten om er een artikel in te publiceren kunnen hoog oplopen en

worden vaak doorgerekend aan de auteur. Bovendien hebben veel open access-publicaties een lage impactfactor. 70,8% van de respondenten heeft echter nooit betaald om in open access te publiceren.

» **Diversiteit en gender** - Diversiteit, en gendergerelateerde kwesties in het bijzonder, blijven een gevoelig thema in de academische wereld. In hun onderzoek houden de respondenten weinig rekening met de genderthematiek. Een minderheid van twee op de tien geeft aan dat ze gender gerelateerde kwesties wél integreren in hun onderzoek.

» **Vertrouwen van de samenleving** - 45,9% heeft regelmatig contact met het brede publiek, 33,7% met de media. Een derde (35%) gelooft dat het vertrouwen van het publiek in wetenschappelijk onderzoek de laatste 10 jaar gelijk is gebleven, 18% meent dat het gestegen is, 21,8% dat het gedaald is.

Stakeholdergroepen waarmee de academici regelmatig contact hebben (d.w.z. min. 1x/jaar)

PUBLICATIES VAN DE KONING BOUDEWIJNSTICHTING:

- Deze ZOOM geeft een kort overzicht van de resultaten van de enquête. Alle details zijn na te lezen in het rapport 'Researchers at Belgian universities: What drives them? Which obstacles do they encounter' (2017), Lut Mergaert en Peter Raeymaekers.

- 'Mind the gap! Multi-stakeholder dialogue for priority setting in health research.' (2016), Peter Raeymaekers.

U kunt de publicaties gratis downloaden of bestellen via www.kbs-frb.be.

KONING BOUDEWIJNSTICHTING

SAMEN WERKEN AAN EEN BETERE SAMENLEVING

De Koning Boudewijnstichting heeft als opdracht bij te dragen tot een betere samenleving.

De Stichting is in België en Europa een actor van verandering en innovatie in dienst van het algemeen belang en van de maatschappelijke cohesie. Ze zet zich in om een maximale impact te realiseren door de competenties van organisaties en personen te versterken. Ze stimuleert doeltreffende filantropie bij personen en ondernemingen.

De Koning Boudewijnstichting is een stichting van openbaar nut. Ze werd opgericht in 1976, toen Koning Boudewijn 25 jaar koning was.

Dank aan de Nationale Loterij en aan alle schenkers voor hun gewaardeerde steun.

kbs-frb.be

Abonneer u op onze e-news

www.goededoelen.be

Volg ons op:

Koning Boudewijnstichting
Samen werken aan een betere samenleving

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Luc Tayart de Borms
Brederodestraat 21, 1000 Brussel

November 2017